

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Излазе сваки дан

НЕПРИКОСНОВЕНИ

Пре неколико месеци министар војни издао је један строг распис у коме је наредио војним властима и лекарским комисијама да на бојно поље шиљу све што је проле способно за борбу, а да у позадини оставе само оне који су тако рећи опипљиво неспособни, напомињући лепо да кљаста и богаљи могу држати бар перо у канцеларији ако не могу држати пушку у рову.

Вредне, послушне и понизне власти дале су се одмах на посао и почеле приводити у дело строгу и патриотску наредбу свога шефа. Покупљени су за трен ока сви кљаста и богаљи; покупљени су и прегледани, исто тако, и сви они који су били очигледно здрави али који су некако, сасвим случајно, задоцнили за пут на бојно поље, не стигнувши за последњи воз који је транспортовао борце на Дрину.

Али су команде и комисије, у превеликој хитрини и ревности, учиниле једну погрешку и направиле збрку. Сасвим случајно, оне су послале на бојно поље оне који су требали остати у позадини, а оставиле у позадини оне који би могли и требали да буду у првим борбеним редовима. И место да добију перо, толики богаљи и полумртви људи добили су пушку; док су по дивизијама, окружним командама, војним станицама, болницама, депоима, комисијама, у цензури и у толиким другим потребним и непотребним канцеларијама и институцијама остале жироње и вратоње којима је требало утратити пушке у шаке и које је, у недостатку коња, требало употребити за извлачење топова из блата.

Човек мора да побесни од љутине ако само једанпут путује железницом и види гомиле оних јадника у униформи који се враћају на бојну линију, са очима ненормално зажареним које одају запаљење или мутним и полусклопљеним које наглашују скору смрт, са кашљем од кога им се потреса и дрхти цело тело: бледи, мршави, изнурени, као сенке — кад гледа то па сиђе у коју варош и сретне

одмах на првом кораку масу задовољних и угојених типова са војничким капама, са главом као мерица, са очима из којих бије похота или дрскост, са вратом који чезне за јарам, са леђима широким као врата, са рукама нараслим као крофна и са масним набубрелим прстима који не могу да стоје једни уз друге... Војне власти и комисије имају, изгледа, једно ново мерило: ко има преко 90 или 100 сантиметара ширине у грудима тај се оглашује за неспособног, или бар за неборца; у накнаду за то на бојно поље шиљу се и реуматични и шкрофулозни и туберкулозни и људи са очигледним телесним недостатцима.

Свако друштво приватне својине има своју аристократију и своје привилегисане. Ова њифтинска аристократија у Србији најбеднија је од свију и најодвратнија је од свију; и човек мора двапута више да се револтира против привилегије које она добија у данима када на бојном пољу пада као плева све што је у овој земљи било од интелектуалне или моралне вредности. Погибија оволиког света мора да узмути крв у човеку; али она два пута више мора да узбуни кад падају паметни док у позадини остају глупаци, кад гину толики идеалисти док остају здрави и чистави сви могући шпекуланти, кад изумиру на бојноме пољу болесни људи док у позадини чине злоупотребе и врше насиља њифте здраве као дрен, кад ишчезава оно што је носило и што би носило на својим леђима ову земљу и овај народ а остају за запатак фићфирићи, сав интелектуални и морални олош, сви друштвени и државни паразити. И док митраљез и хаубица косе цвет ове земље, дотле коров остаје у позадини и буја ли буја...

Веле да је у једном моменту најстрашније кризе и сам краљ био принуђен да отиде у први борбени ред и сиђе у ров. Тај се малер неће никада у Србији десити неком банкар, неком просисти, неком фабриканту, неком лиферанту, неком већем зеленашу, неком масарошу, неком мамином детету или неком тет-

кином љубимчету... Они су у ствари неприкосновена лица; њима служи земља и држава.

Један доказ више, уосталом, за наше социјалистичко учење: да је у данашњем друштву стварни господар *Каштал*, са својим носиоцима.

НА БРЗУ РУКУ

Ко је победио?

Чудан се сјор завргоо пре неколико дана између наша два војна дописника.

Анри Барби тврди у Париском „Журналу“ да је наша победа дошла благодарећи једино генијалном војводи Путинику који је направио замку „у коју је генерал Погорек слепо улетео“. Кад је то чуо од Путиника, вели Барби, „постало му је одједном све јасно“, па је то онда разјаснио и целом свету, да неби било двоумице и нагађања.

Јес, али не лези враже, изађе ти једног дана у нашој „Политици“ један налис од Војислава Јованковића, и што но је на Универзитету доцент и што но је писао дебели књигу ко, боже прости, Јованђеље о српским гулама. Он вели да је победу однео војвода Живојин Мишић, а позива се на креманског пророка који је прорекао да ће Србију из тешког положаја ослободити човек из народа, на зеленом коњу и са једном мало краћом руком. А то се, вели учени доцент, подудара са Мишићем.

Оно, могао бих и ја стајти на биљегу са њима, јер и ја сам у то време чуо за једнога коморчију на зеленом коњу и са једном краћом руком, који је усео да под највећом вајром дошури једној предстражи два цака леба. Кажу да су војници били тиме толико одушевљени да су журнули ко лавови на непријатеља и пробали прве редове. После је већ све шло лако.

Ето мога кандидата, а ето и народа, па нека пресуди ко је најзаслужнији.

Банкарски зеленаши

Зеленаши из београдских банака који за време мира згрћу силан новац на прескупне интересе сиромашнијем свету који је принуђен да зајми, не седе скрштених руку ни сада. И сада се да харити од сиротињског новца, само на други начин.

Уштеђени новац који им је дат на чување они згодно пласирају у предузећа, у лифериције, а улагачима чије породице скапавају од глади не дају ни пет пара. Њих се не тиче та сиротиња ништа. Управни одбори се крију из места у место и излажу још и трошковима оне који их траже. Само један пример.

Управни одбор Удеоичке Задруге из Београда крије се и после читавих шест недеља откако је мини-

старство Привреде издало распис за њега. Више улагача су били обманути од председника управног одбора о месту становања банке: те у Јагодини је, те у Крушевцу је, а ње, међутим, тамо нема.

Ми упозоравамо министра привреде да ове зеленаше дотера у ред, а зеленашима поручујемо да могу лако извући и по леђима за своју грамжљивост и бестидност.

ЗЛОУПОТРЕБЕ

НА ПОШТАНСКОЈ ЦЕНЗУРИ

Цензурисање писама и уопште приватне кореспонденције глупа је ствар. Њиме се само отежава приватни и привредни саобраћај, који је и без тога сведен на најмању меру. Међутим, тим цензурисањем не могу се спречити радње опасне по државу и земљу. И у нормалним данима ти се послови врше на сигурнији и поузданији начин; данас пак, кад игра глава и за мање ствари, зацело да те ствари не би ишле преко анзихтскарата, писама или затворених дописница.

Поштанска цензура, изгледа према свему, постоји само због овога: Прво, да се нађе у позадини закљониште за најугледније патриоте, за чланове Народне Одбране и за крвне непријатеље Аустрије; и друго, да се госпођама и госпођицама са поште пружи једна пријатна забава и створи једно задовољство, највеће од свију задовољстава које једна женска може замислити: задовољство да читају туђа писма.

Тако например, у Крушевцу је једно приватно писмо читано и показивано по целој вароши неколико дана, па тек онда предато оном коме је адресовано. А што се ради по Крушевцу то се, дабогме ради и по свима другим местима.

Поштанску цензуру требало би што пре уклонити. То је једини пут и начин да се грађани ослободе једне грдне непријатности, од које виде вајде само неколико патентираних патриота и неколико радозналих уседелица.

Купите добровољне прилоге за Радничке Новине

Писмо једног ратника

(1)

Пет је месеци како се ратује, гледа јад и пустош, пет је месеци борби сваког дана, сваке ноћи. Па ипак још се нигде не види крај; свршили смо само једну од многих фаза ратовања. Ратовање, изгледа, постаће нормалан облик живота, а мирно стање абнормалност; смрт од пушке и топа природна смрт, а смрт од старости и болести ненормална, изузетна смрт, којој ће се сваки чудити. Човек кога су фи-

Филозофи назвали homo sapiens постаје ратујућа животиња.

Ако је то икад изгледало тачно, онда то бејаше оних дана кад смо били у Мачви и сваког дана, сваке ноћи пуцали, јуришали, бранили се дуж Саве и Дрине. Дани, недеље и месеци пролажаху, без краја. Али, тада настаде наше повлачење. Утврђени се положаји напуштаху, села и градови, поља и њиве напустисмо и узмицасмо. Народ је такође бежао. Навикли на мртве и рањене војнике, уобичајили смо без узбуђења гледати кржаве, унакажене војнике. Али нисмо могли равнодушно гледати три реда кола друмом, жену, децу по блату, по мразу, на киши, на снегу. Бежанија прекрила све путеве, сва села, опустоши све, што иза војске остаде. Од Уба настаде бацање мале деце, чији је врисак парао уши и очврсле, умртвљене нерве још једном јако, дубоко заталасао. Испуниле се речи Ђуре Јакшића: бацајте сами у огањ децу...

Дани су били тешки, тежи од олова; смрт је била нешто најмање, без вредности што се човеку може десити. Тешка је мора притисла наше душе, без излаза, без икакве светлости ситуација. Сви смо прежалили и себе и свакога; без најмање потреса, са једним „ух“ примали смо вести о смрти многих и многих пријатеља и познаника.

Али, дошла је вест која је била ужаснија од обичних. *Туцовић је погинуо*. Нисам први који у то нисам поверовао. Тражио сам сигурних доказа, и са зебњом у души одем до завојшта његове дивизије. Ту ми потврдише ту страшну вест. Нација која изумире на рововима, нација која изгуби све способно, та нација губи и свог Туцовића. Деца и жене, сиротиња и инвалиди који губе своје храниоце губе и свог политичког браниоца, заштитника и трибуна.

Погинуо је народни трибун, погинуо је заједно са масом народа. Погинуо је што је волео тај народ, што је волео своје војнике, што се излагао ватри да би сачувао њих, што је бдио над њима као отац над децом. Погинуо је зато што је био карактер, што није крио главу и што није остављао војнике да сами гину, да без официра лутају по бојном пољу.

Тог је дана његов пук вршио јуриш, и заузео непријатељске ровове, и он је ту учествовао. Куршум му је тада прошао кроз срце, и оно топло срце престало је куцати. Само је казао: изнесите ме. Лежао је целог дана у једној кући, где га је обишао друг Топаловић, а сахранио га је његов рођак из IV-ог пука.

Наша туга за Туцовићем

Изјавили су саучешће за нашим Туцовићем: *Богдан Грујић*, члан Радничке Коморе, сада војник II позива дунавске дивизије; друг *Миладин Милошевић*, бојација из Крушевца, који сасвим тачно и лепо, између осталог, пише и ово: „Ма колико да је велика породица Социјализма, још је већа била душа нашег неумрлог друга Туцовића; па кад тој великој породици угине таква душа, онда је лако разумети бол те велике породице Социјализма“.

Друг Д-р *Дугмецић* адвокат из Варне упутио је на адресу друга Лапчевића своје саучешће за Туцовићем:

— Уз свој социјалистички поздрав изјављујем најживљи бол за скупим губитком, непрежаљеним Туцом и за осталим палим друговима.

РАТНЕ ЖРТВЕ

Властимир Миљковић, Гвозден Васиљевић, Драгољуб Васовић, Драгољуб Павшић, браварски радници и Љубомир Перић, ковач, радник, чланови Савеза Метал. Радника.

Пали су као жртве овога страшнога рата.

Сви су ови људи млади и ваљани, њихов је живот имао тек да настане.

У њима наш Савез губи вредне чланове а наша Партија ваљане социјал-демократе.

Нека је слава нашим добрим друговима.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЊНИ ТЕЛЕГРАМИ

Борбе око Караурган

Петроград, 28. децембра. — Главни генералштаб кавкаске војске саопштава: Борба у околини Караурган наставља се са истом упорношћу. На осталим фронтима није било никакве битне промене.

Аустријанци се и даље повлаче

Петроград, 28 децембра. — Не јављају ни за какву важну промену на аустријском фронту. Наши појединачни напади крунисани су успехом. Аустријанци се свуда повлаче. У областима у којима смо нападали, свуда смо заробљавали непријатељске војнике.

Енглеска флота

Лондон, 27 децембра. — На јучерашњој седници Дома Лордова, маркиз де Креве казао је, да је Енглеска успела да има надмоћност на мору за једно невероватно кратко време. Не може се довољно захвалити флоти на њеним подвизима. У исто време не треба заборавити потпору аустралијске, француске и јапанске флоте. Наша флота постаје сваког месеца релативно све јача.

Каква је борба на француском земљишту

Лондон, 27. децембра. Лорд Киченер је изјавио: И ако су немачке трупе пренете са западног војшта на исток, непријатељ је ипак остао довољно јак, да одржи своју систему рововске борбе и да задржи савезнике. Борбе су узеле карактер опсадне војне.

„Европензирање“ Турске

Цариград, 28 децембра. — Финансијски одбор је раздио посланицима буџет, ради проучавања, који отпочиње првога марта и чији ће претрес почети 29 децембра. Приходи се предвиђају у суми од 26,836.438 а расходи у суми 35,580.609 лира, дакле са дефицитом 8,744.171 лира и на министарство морине 1,592.245. У објашњењу буџета помиње се укидање капитулација, што ствара могућност за озбиљне финансијске реформе и обезбеђује влади

За Радничке Новине

— ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ —

Љубица Бошка Стојановића 10 динара, Димитрије Илић руд. рад. 1 дин., Тодор Станковић пушкар 1 дин., Д-р Семашко 2 дин., Косара Јовановић 0.50 дин., Ђорђе Манојловић јорганџија 1 дин., Трајко Антић бурегџија 1 дин., Д-р Андра Живковић 2 дин., Живко Брђанин 5 дин., Ђорђе Ђорђевић нек. рад. 1 дин., Мих. Благојевић кр. рад. 1 дин. Сви из Ђуприје.

Сава Јовановић 2 дин., Љубица Јефтовић 2.50 дин., Војислав Поповић 2 дин., Милан Дрезгић 2 дин., Драгиша Никетић 2.50 дин., Љуба Павићевић 4 дин., Живан Влајиновић 3 дин., Миљивоје Богојевић 1.50 дин., Никола Дрезгић 1 дин., Душан Каленић 1 дин., Душан Радивојевић 1 дин., Антон Горлачек 1 дин., Данило Стаменковић 1 дин., Драгољуб Ристић 1 дин., Добросав Љубицавићевић 1 дин., Љуба Субић 0.50 дин., Мија Марјановић 0.50 дин., Станимир Каљевић 0.50 дин., Радисав Јовановић 0.50 дин. Сви су другови ливци из крагујевачке фабрике. Новак Вучићевић кож. рад. 2 дин., Димитрије Ракић моделар 0.50

које је сада везују са Француском, благодарећи прираштају трговинских веза између обе земље.

И султан елуша папу!

Рим, 28 децембра. — Папа је примио овакву депешу од султана: Високо ценећи хумана осећања, којима је задахнут предлог Ваше Светости о размени заробљеника, неспособних за војну службу срећан сам да дам свој пристанак на тај предлог.

Енглеска војска

Лондон, 27 децембра. — Регрутовање се вршило до сада нормално. Недостатак у официрима у првој фази рата *задавао је бригае, али нам је пошло за руком да поунимо официрске кадрове и сада располажемо довољним бројем резерви. (Кор. Биро).

Затишје у Албанији

Рим, 27 децембра. (Стигао поштом из Будим-Пеште). — Агенција Стефани сазнаје из Драча, да од јуче непрестано *влада затишје.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Нико крупно ко Турчин не даже

Петроград, 29. децембра. Службено. — Поводом турских извештаја о тобожњим турским победама код Азербејџана и о борби код Мијандуаба у којој је погинуо велики кнез Александар Михаиловић, руски генералштаб изјављује: да Турци нису имали никакве победе. Што се пак тиче борбе код Мијандуаба, ту је било само пушкарања. Велики кнез Александар Михаиловић пак никако није ни долазио на војиште кавкаско и налази се жив и здрав.

Аустријски порази

Петроград, 29 децембра. — Јављају из Кијева да свакодневно кроз варош пролазе велике масе заробљеника. Становништво је пренеражено њиховом моралном и физичком погруженошћу; одевени у дроњке они су промрзли и реуматични. О божићним празницима стигло је овде 10000 војника, 400 официра и неколико виших официра — заробљеника. Ових дана очекују их у још већем броју.

Заробљеници — аустријанци потпуно деморалисани, причају да сматрају да је битка изгубљена и да читава њихова одељења траже сва могућна средства да се предаду.

Немачки и француски заробљеници

Петроград, 28. децембра. — Јављају из Париза да је војни министар објавио ноту у којој се вели да ће се с обзиром на рђаво поступање којем су изложени француски заробљеници у Немачкој, рђаво поступање које је утврђено необоривим документима, применити строге мере према немачким заробљеницима у Француској. — Немачки авијатичари бацили су око тридесетину бомби на Дункерк, које нису причинили никакве штете.

Против Аустрије

Петроград, 28. децембра. — Италијански посланик Federzoni, националист, изјавио је једном редактору „Пти Паризијен“ да његова партија сматра да Италија треба да иде на Аустрију. — Радикалски посланик Ferre учинио је сличну декларацију истим новинама.

знатне приходе повећавањем царинских права на 15% проширењем пореза на патенте и на странце и укидањем страних пошта. Благодарје тим приходима, буџет се могао уравнотежити, али га је било немогуће применити и морало се одложити због рата. Финансијски закон, који иде уз буџет, овлашћује владу да закључује сваковрсне финансијске операције ради покривања дефицита, да емитује ради регулација реквизиционих бонова и осталих дугова. Он такође овлашћује владу, да заведе путем привремених закона порез на цигаретпапир, на жицице, на карте за играње, петролеум, чај, кафу и т. д. (Кор. Биро).

Шта ово значи?

Софија, 28 децембра. — *Бивши министар Генетијев одлази данас за Рим у информативној мисији.* (Бугарска Агенција).

Како је пропао Формидебла

Лондон, 27 децембра. — Говорећи о губитку „Формидебла“, Креве је изјавио: Адмиралитет је дошао до закључка, да је „Формидебл“ потопљен са два торпеда које је бацено неки подморски брод. У тренутку, када је брод тонуо, командант „Формидебла“, известио је други брод, који се налазио у близини, да му не долази у помоћ, него да остане далеко изван борбене зоне с обзиром на опасност да га нападне подморски бродови. Тај храбри гест достојан је традиција енглеске флоте (аплауз).

Борбе у Малој Азији

Лондон, 27 децембра. — Индијски експедициони корпус наставио је у Месопотамији да наступа на север и напао је Турке код Мурне, наневши им озбиљне губитке.

Односи између Србије и Француске

Париз, 28. децембра. — Данас је посланик Србије Веснић, председавао на банкету Географског Друштва. У своме говору истицао је значај за Француску да она, ради француских трговачких интереса у Србији, потпомаже српске националне захтеве у циљу остварења српскога уједињења. Србија, када постане велика, неће бити затворена и учиниће још тешњим везе,